

Eurodynamiek

De werkloosheid in Japan bedraagt 2,5% van de beroepsbevolking, in de VS is dat 6,9%, in de EG 11,7%. Sinds 1975 zijn er in de VS 30 miljoen nieuwe banen gecreëerd, in Japan 20 miljoen, in de EG 8,5 miljoen. Hoe komt het dat in Europa de werkloosheid zoveel hoger en de banengroei zoveel lager ligt dan in andere OESO-landen? Tien jaar geleden, tijdens de diepe recessie aan het begin van de jaren tachtig, werd dezelfde vraag gesteld en toen luidde de diagnose dat de Europese economieën leden aan 'Eurosclerose'. Door een overmaat aan regulering en een gebrek aan flexibiliteit op de arbeidsmarkt waren de Europese economieën niet tegen de internationale concurrentie opgewassen. In de tweede helft van de jaren tachtig, toen het economische klimaat verbeterde, verdwenen de zorgen naar de achtergrond. Maar nu Europa opnieuw in de greep is van de recessie, blijkt dat de problemen niet zijn verdwenen. Kennelijk heeft Europa de Eurosclerose nog altijd onder de leden.

In de hoogconjunctuur van de jaren zestig lag de gemiddelde werkloosheid in West-Europa op 2 à 3%. In de jaren zeventig liep dat op naar 5 à 6%, om na de recessie aan het begin van de jaren tachtig op rond de 8% uit te komen. Na elke economische inzinking bleef de werkloosheid op een hoger niveau steken. Nu al vrezen velen dat, als de huidige recessie voorbij is, de werkloosheid structureel boven de 10% van de beroepsbevolking komt te liggen.

Op de Europese top vorige week in Kopenhagen heeft Commissievoorzitter Delors de verzamelde regeringsleiders opgeroepen om zich te bezinnen op het onvermogen van de Europese economieën om ook bij een redelijke groei voldoende banen te scheppen en op de noodzaak om arbeid in Europa goedkoper te maken. Niet omdat Europa zou moeten proberen de internationale concurrentieslag met de laagste lonen te winnen, maar omdat de hoge werkloosheid zowel binnen de Gemeenschap als in de relatie met andere landen steeds meer schade aaricht. Naar buiten toe vormt zij een voedingsbodem voor isolationisme en protectionisme, naar binnen voor nationalisme en sociale spanningen. De daaruit voortvloeiende conflicten kunnen de voortgang van de Europese integratie alleen maar vertragen en de welvaart van de Europese burgers slechts schaden.

Dat in Europa de arbeidsmarkt veel slechter ruimt dan in de VS en Japan heeft uiteenlopende redenen. In de eerste plaats zijn in Europa de arbeidskosten per eenheid produkt hoger dan in de VS en Japan. Dat ligt niet zozeer aan de netto-lonen (die zijn lager) als wel aan de hoge wig. De hoge arbeidskosten remmen de vraag naar arbeid.

In de tweede plaats passen de lonen zich in Europa onvoldoende aan de situatie op de arbeidsmarkt aan. In de VS zijn de reële-lonen van de laagstbetaalde werknemers sinds 1970 met meer dan 30% gedaald. Dat heeft bijgedragen aan de omvangrijke werkgelegenheidscreatie die sindsdien heeft plaatsgevonden. In dezelfde periode zijn in de meeste Eu-

ropese landen de minimumlonen opgetrokken. Ook in Japan fluctueren de lonen met de economische omstandigheden doordat een deel van de beloning in de vorm van bonussen wordt uitgekeerd.

In de derde plaats is het verschil tussen lonen en uitkeringen in zowel de VS als Japan aanzienlijk groter dan in de meeste Europese landen. In de VS bedraagt de uitkeringsduur in de meeste gevallen bovendien slechts een half jaar. Het spreekt vanzelf dat er daardoor sterke prikkels bestaan om in geval van werkloosheid snel naar ander werk te zoeken en daarbij alles aan te pakken wat zich voordoet.

In de vierde plaats vormt de wettelijke ontslagbescherming in Europa een effectieve barrière voor het tot stand komen van nieuwe werkgelegenheid. Ondernemers bedenken zich wel twee keer voor zij iemand in dienst nemen waar zij in geval van teruglopende bedrijvigheid niet of slechts tegen zeer hoge kosten vanaf kunnen.

In de vijfde plaats zijn de beloningsverschillen in Europa relatief klein. Dat vormt een rem op het leveren van een extra inspanning of het investeren in opleiding, bijscholing e.d. om zich op die manier zo goed mogelijk voor de arbeidsmarkt te kwalificeren.

In de zesde plaats worden de loononderhandelingen in de EG veelal op bedrijfstakniveau gevoerd. Bij loononderhandelingen op ondernemingsniveau is er meer kans dat een goed evenwicht tot stand komt tussen het overeengekomen loon en de financiële mogelijkheden van de onderneming. Het gevaar dat de uitkomsten van bedrijfstakgewijze loononderhandelingen het algemene loonpeil te sterk opdrijven wordt nog versterkt wanneer overheden, zoals in Nederland gebeurt, deze uitkomsten verbindend verklaren voor de gehele bedrijfstak, dus ook voor ondernemingen die op geen enkele wijze bij de loononderhandelingen betrokken zijn.

Hoewel niemand ervoor pleit om in Europa 'Amerikaanse toestanden' te importeren, kan ook niemand om het feit heen dat er in de VS in de afgelopen twintig jaar miljoenen nieuwe banen zijn gecreëerd, voornamelijk in de laagbetaalde dienstensector. In hetzelfde tijdsbestek zijn in Europa vergelijkbare aantallen laaggekwalificeerde arbeidskrachten in de WW of andere sociale regelingen gedumpte. Hierdoor ligt de participatiegraad in Europa belangrijk lager dan in de VS en Japan.

Het is duidelijk dat het verlagen van de loonkosten en het flexibeler maken van de arbeidsmarkt in combinatie met een herbezinning op de werking van het stelsel van sociale zekerheid maar een deel van het antwoord is op het probleem van Europa's tekortschietende concurrentiekracht. Maar het wordt ook steeds duidelijker dat het een onmisbaar ingrediënt is van elk antwoord op de interne en externe uitdagingen waarvoor de Gemeenschap zich gesteld ziet.

L. van der Geest